

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΣΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΕΝΤΟΣ & ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ: ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Καρτσαφλέκη Αθανασία : Ψυχολόγος, MSc, (ΠΕ 23)

Βουλβουκέλη Παναγιώτα : Κοινωνική Λειτουργός, BS (ΠΕ 30)

3^ο Σ.Δ.Ε.Υ. Σερρών – Γυμνάσιο Ηράκλειας

Ιούνιος 2023

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Μια συμπεριφορά θεωρείται ως «προβληματική» ή «ανεπιθύμητη», όταν ενοχλεί το ίδιο το παιδί ή τα πρόσωπα του περιβάλλοντός του και προκαλεί δυσάρεστα συναισθήματα στο ίδιο ή στα πρόσωπα του περιβάλλοντός του (Καλαντζή-Azizi, 1985 στο Χρηστάκης, 2011, 154).

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

«Η απείθαρχη συμπεριφορά των μαθητών/τριών δεν είναι παρά μία στρατηγική, με την οποία οι μαθήτριες και οι μαθητές αντιδρούν στις συνθήκες της τάξης και στις συμπεριφορές του/της εκπαιδευτικού, εκφράζοντας με αυτό τον τρόπο την επιθυμία τους για μια πιο ουσιαστική διαπροσωπική σχέση με τον/την τελευταίο/α.» (Estrela, 1986)

ΑΙΤΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Η εμφάνιση **προβλημάτων στη συμπεριφορά** των παιδιών αποτελεί συνδυασμό της **αλληλεπίδρασης τους με το περιβάλλον**, καθώς και των **ατομικών χαρακτηριστικών** του κάθε παιδιού.

Οι αιτίες της απείθαρχης συμπεριφοράς μπορεί να οφείλονται σε:

- παθολογικούς / ψυχολογικούς παράγοντες (υπερκινητικότητα, χαμηλή νοημοσύνη, συναισθηματικές διαταραχές, **μαθησιακές δυσκολίες**, χαμηλό αυτο-συναίσθημα, ανικανοποίητες επιθυμίες και ανάγκες του παιδιού στην πρώιμη ηλικία, κ.α.)
- κοινωνικούς παράγοντες (διαταραγμένο οικογενειακό περιβάλλον, οικογενειακή βία, δύσκολη σχέση γονέα-παιδιού, μη ευέλικτο σχολικό περιβάλλον, όπως μαθητές/τριες διαφορετικού πνευματικού επιπέδου, κοινωνικής προέλευσης, πολιτιστικού επιπέδου, ενδιαφερόντων κ.ά.) (βλ. Παπαθεμελής, 2005, Miller, 2002).

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Ο μαθητής Χ.Μ. εκδηλώνει επιθετική συμπεριφορά με τα εξής χαρακτηριστικά: σπρωξίματα, απρεπή φρασεολογία, πειράγματα στους συμμαθητές του την ώρα των διαλειμμάτων ή/και κατά την είσοδό του στην τάξη.

Είναι ευερέθιστος, απρόβλεπτος παρορμητικός, και έχει αρκετές δυσκολίες στην οργάνωση της συμπεριφορά του. Κάποιες φορές οι εκρήξεις θυμού του προκαλούνται από πειράγματα, ενοχλήσεις και κοροϊδίες των συμμαθητών του. Εύκολα όμως και ο ίδιος προκαλεί καβγάδες και συγκρούσεις.

Παρατηρούνται δυσκολίες στην κοινωνική αλληλεπίδραση με τους συνομηλίκους του και στη διαχείριση των συναισθημάτων του (θυμός, άγχος, φοβίες).

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

1ο ΒΗΜΑ

Ο/Η εκπαιδευτικός δεν καταλήγει σε βιαστικά συμπεράσματα ή και απλουστευμένες εξηγήσεις.

Σχηματίζει μια πρώτη εικόνα/εκτίμηση της κατάστασης και

την επαναδιατυπώνει ανάλογα με τα δεδομένα που θα προκύψουν στην πορεία.

2ο ΒΗΜΑ

Εκτίμηση του βαθμού σοβαρότητας της κατάστασης είτε από τον/την εκπαιδευτικό είτε από κάποιον ειδικό.

Καθορισμός των ορίων της παρέμβασης του/της εκπαιδευτικού.

3ο ΒΗΜΑ

Ο/Η εκπαιδευτικός συμμετέχει στην ομάδα παιδαγωγικής αντιμετώπισης ή/και συνεργάζεται με τα μέλη της Ε.Δ.Υ. για την αξιολόγηση των προβλημάτων και τον σχεδιασμό των παρεμβάσεων, καθώς και στη διαδικασία παραπομπής του/της μαθητή/τριας στο ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.

ΠΟΙΟΙ ΕΜΠΛΕΚΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ - ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

- Σύμβουλος Παιδαγωγικής Ευθύνης
- Σύμβουλος Σχολικής Ζωής (Σ.Σ.Ζ.)
- Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό (Ε.Ε.Π.) –
Ψυχολόγος & Κοινωνική Λειτουργός της Ε.Δ.Υ.
- Εκπαιδευτικός Τμήματος Ένταξης
- Ειδικότητες εκπαιδευτικών (Γυμναστής,
Εικαστικός, Πληροφορικής)
- Μαθητικά Συμβούλια

ΕΝΑ ΜΟΝΤΕΛΟ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

1. Καταγραφή Συμπεριφοράς στο Παιδαγωγικό Ημερολόγιο
2. Ενημέρωση του/της Διευθυντή/τριας, του/της Σύμβουλου Σχολικής Ζωής και των μελών της Ε.Δ.Υ., εάν υπάρχει στο σχολείο
3. Καταγραφή συμβάντων και ενεργειών στο Βιβλίο Σχολικής Ζωής
4. Διερεύνηση από την παιδαγωγική ομάδα αντιμετώπισης
5. Ενημέρωση του Συλλόγου Διδασκόντων & των γονέων
6. Παρέμβαση - με βάση το Βραχυχρόνιο Πρόγραμμα
7. Αποτίμηση - Αναστοχασμός

1. Καταγραφή προβλημάτων συμπεριφοράς

Παρατήρηση της συμπεριφοράς στο πλαίσιο αναφοράς της, π.χ.
σχολική τάξη, αυλή σχολείου

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ του/της .....

Σχολικό έτος; .....

Δημοτικό σχολείο; ..... Τάξη: .....

ΚΑΤΑΓΡΑΦΩ (περιγραφή)	ΚΑΤΑΝΟΩ/ΕΡΜΗΝΕΥΩ:	ΠΑΡΕΜΒΑΙΝΩ:	ΑΞΙΟΛΟΓΩ (έλεγχος των αποτελεσμάτων)	ΑΝΑΣΤΟΧΑΖΟΜΑΙ
Καταγράφω: τι συνέβη, πότε συνέβη και ποιοί συμμετείχαν. Χρήσιμες ερωτήσεις: Τι συνέβη; Ποιός/Ποιοί συμμετείχαν; Με ποιο τρόπο αναμείχθηκαν; Πότε συνέβη;	Καταγράφω πώς κατανοώ/ερμηνεύω αυτό που συνέβη; Γιατί συνέβη με τον συγκεκριμένο τρόπο; Πώς μπορεί να βελτιωθεί; Πώς μπορώ να βελτιώσω τη συμπεριφορά μου απέναντι του; Πώς μπορεί να βελτιωθεί η κατάσταση και σε τι θα ωφελήσει αυτό; Ποιές αξίες, πεποιθήσεις ή εικασίες εξηγούν αυτό που συνέβη;	Ποιά είναι τα πλεονεκτήματα ή τα μειονεκτήματα, τα υπέρ και τα κατά; Πώς μπορούν να ξεπεραστούν/βελτιθούν τα μειονεκτήματα/αδυναμίες; Ποιές είναι οι ομοιότητες/διαφορές με την θεωρία; Πώς μπορεί η εμπειρία/θεωρία να συνεισφέρει στη βελτίωση του;	Πώς θα αξιολογήσω τη δράση μου;	Ποια δράση θα σχεδιάσω, για τη βελτίωση της κατάστασης;

4. Διερεύνηση της κατάστασης

Α. ΣΧΟΛΕΙΟ ΧΩΡΙΣ Ε.Δ.Υ.

Συζητούμε με το παιδί, τους φίλους του παιδιού και τους γονείς του για τη συλλογή πληροφοριών

 Καταγράφουμε τα στοιχεία στο Παιδαγωγικό Ημερολόγιο

 Διακριτικότητα, Εχεμύθεια

 Οικοδόμηση σχέσης εμπιστοσύνης

4. Διερεύνηση της κατάστασης

Α. ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΕ Ε.Δ.Υ.

- ☞ Συλλογή πληροφοριών από τους εκπαιδευτικούς
- ☞ Παρατήρηση της συμπεριφοράς κατά τη διάρκεια του μαθήματος και του διαλείμματος από Κοινωνικό Λειτουργό και Ψυχολόγο
- ☞ Πραγματοποίηση προγράμματος παρέμβασης στην τάξη
- ☞ Ορίζεται συνάντηση με τους γονείς του παιδιού
  - ☞ ενημερώνονται για την κατάσταση
  - ☞ λαμβάνονται απαραίτητες πληροφορίες για το οικογενειακό περιβάλλον
  - ☞ υπογράφεται Υ.Δ. από τους γονείς με τη σύμφωνη γνώμη τους για κατ' ιδίαν συναντήσεις του παιδιού με Ψυχολόγο και Κοινωνικό Λειτουργό.

4. Διερεύνηση της κατάστασης

Αποφεύγουμε να
προβούμε σε βιαστικά
μέτρα και
συμπεράσματα π.χ.
Ταύτιση με το «θύμα»
Τιμωρία του «θύτη»

Ζητούμε τη
βοήθεια ειδικού
για υποστήριξη
και συμβουλές
σχετικά με την
προσέγγιση του
προβλήματος

Συναντούμε
τον/την
μαθητή/τρια σε
ουδέτερο χώρο,
π.χ. στη
βιβλιοθήκη

Αντικείμενο της συζήτησης είναι η
κατανόηση των λόγων που οδηγούν το
παιδί να εκδηλώσει τέτοια συμπεριφορά.

Αποφεύγουμε
την ανακριτική
στάση

5. Ενημέρωση

των γονέων

Προγραμματισμένες συναντήσεις

Όταν διαπιστώνεται κάποιο πρόβλημα, χρειάζεται να **επισημανθούν** στους γονείς τα προβλήματα συμπεριφοράς με **συγκεκριμένο και σαφή τρόπο**.

Παρουσιάζουμε το πρόβλημα βασιζόμενοι στα **δεδομένα** που συλλέξαμε από την παρατήρηση της συμπεριφοράς του παιδιού από **πολλές πλευρές** (εκπαιδευτικού τάξης, ειδικοτήτων, ψυχολόγου και κοινωνικού λειτουργού).

5. Ενημέρωση

των γονέων

Προγραμματισμένες συναντήσεις

Αποφεύγουμε τις
κινδυνολογίες
και τις
δραματοποιήσεις.

Αποφεύγουμε την **επιθετική**
και **επικριτική** στάση, ακόμη
και όταν οι γονείς δείχνουν
απροθυμία να καταλάβουν
το πρόβλημα ή να
συνεργαστούν με το σχολείο.

5. Ενημέρωση

των γονέων

Προγραμματισμένες συναντήσεις

Παρουσιάζουμε τις **επιπτώσεις** από τη μη αντιμετώπιση των προβλημάτων π.χ. αναφορικά με την υγεία, τη μάθηση, την εύρυθμη λειτουργία της τάξης.

Ζητούμε τη **συνεργασία** τους για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Υπογράφεται
Πρωτόκολλο
Συνεργασίας

5. Ενημέρωση

του Συλλόγου Διδασκόντων

Στις παιδαγωγικές συνεδριάσεις:

- Παρουσίαση του θέματος από όλες τις πλευρές (εκπαιδευτικού τάξης, ειδικοτήτων, Ε.Δ.Υ., Διευθυντή/ντριας)
- Απόφαση συλλόγου για αντιμετώπιση του θέματος

**Βραχυχρόνιο
Πρόγραμμα
Παρέμβασης**

6. Παρέμβαση

Βραχυχρόνιου Πρόγραμμα Παρέμβασης

- !! Συνεργασία με Ε.Δ.Υ. ή/και ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.**
- !! Συνεργασία εκπαιδευτικού τάξης και**
- !! Συνεργασία με Σύμβουλο Παιδαγωγικής Ευθύνης (ΣΠΕ)**

6. Παρέμβαση

Το **Βραχυχρόνιο Πρόγραμμα** περιλαμβάνει:

 διδακτικούς στόχους

⇒ *κίνητρα μάθησης*

 δραστηριότητες εντός και εκτός τάξης

⇒ *ατομικές*

⇒ *ομαδικές*

⇒ *τύπου project*

⇒ *συνεργασία με άλλα σχολεία*

 στο μάθημα ή στα μαθήματα όπου προτείνεται να πραγματοποιηθούν οι δραστηριότητες:

 η **διάρκεια** και

 το **υλικό** των δραστηριοτήτων.

 ατομικές συναντήσεις με Ψυχολόγο και Κοινωνικό Λειτουργό

 παρεμβάσεις στην ομάδα / τάξη

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

A. ΕΞΑΤΟΜΙΚΕΥΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (Ε.Π.Ε) ΕΝΤΟΣ ΤΑΞΗΣ

1. Διαδραστικό μάθημα

- ❖ Πολυαισθητηριακή μέθοδος διδασκαλίας
- ❖ Χρήση των νέων τεχνολογιών με ποικιλία λογισμικών και πολυμέσων
- ❖ Προβολή οπτικοακουστικού υλικού και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών με στοχευμένες ερωτήσεις και σύντομες συζητήσεις

2. Ενεργός Συμμετοχή του/της μαθητή/μαθήτριας

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

Β. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΝΟΝΩΝ

1. Ενημέρωση των μαθητών/τριών του τμήματος για τον **Εσωτερικό Κανονισμό του Σχολείου** από τον/την Διευθυντή/τρια της σχολικής μονάδας
2. **Δημιουργία Συμβολαίου στην τάξη** από το 5μελές Μαθητικό Συμβούλιο με την καθοδήγηση του/της Υπεύθυνου/νης Τμήματος, της Κοινωνικής Λειτουργού και/ ή Ψυχολόγου της Ε.Δ.Υ.

ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ ΤΙΜΗΣ

Ένα γραπτό συμβόλαιο μεταξύ του/της εκπαιδευτικού της τάξης και του/της μαθητή/τριας που παρουσιάζει τα προβλήματα στη συμπεριφορά.

Περιλαμβάνει:

- ✓ Περιγραφή της αναμενόμενης επιθυμητής συμπεριφοράς
- ✓ Ενίσχυση που θα χρησιμοποιήσει ο/η εκπαιδευτικός
- ✓ **Αμοιβές** για επιβράβευση επίτευξης ενός στόχου
- ✓ **Συνέπειες** για την αθέτηση της συμφωνίας

ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ ΤΙΜΗΣ

- ▶ Ο/Η εκπαιδευτικός θα πρέπει να είναι **ακριβής** στην περιγραφή των επιθυμητών συμπεριφορών, δηλαδή να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στο **τι περιμένει από τον/την μαθητή/τρια**, καθώς και **τι περιμένει ο/η μαθητής/τρια από τον πρώτο**.
- ▶ Το συμβόλαιο ολοκληρώνεται με **τις υπογραφές** και των δύο.
- ▶ Η τεχνική αυτή μπορεί να αποδειχτεί εξαιρετικά **αποτελεσματική** στην εξομάλυνση των διαπροσωπικών δυσκολιών και διαφωνιών.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΟ ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

1. Δημιουργία ομάδων με κοινό στόχο
2. Εικαστικά Εργαστήρια
3. Αθλητικές Δραστηριότητες
4. Γωνιές Δημιουργικής Απασχόλησης

7. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ - ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Πρόταση για παραπομπή μαθητή/τριας στο ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.

Για την επίτευξη του σκοπού της, η Ε.Δ.Υ. ασκεί, (μεταξύ άλλων) και σε συνεργασία με το ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ., ιδίως τις εξής αρμοδιότητες:

α) Διενεργεί διεπιστημονική εκπαιδευτική αξιολόγηση των εμποδίων εκπαίδευσης, των εκπαιδευτικών αναγκών, του είδους των δυσκολιών και των πιθανών εκπαιδευτικών, ψυχοκοινωνικών και άλλων φραγμών στη μάθηση που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένοι/ες μαθητές/τριες

(...) και

ζ) παραπέμπει στο ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ., σύμφωνα με τις παρ. 7 και 8 του άρθρου 11 και τις παρ. 7 και 8 του παρόντος, μαθητές/τριες που συνεχίζουν, παρά την υποστήριξη στο σχολείο τους, να έχουν δυσκολίες μάθησης ή συμπεριφοράς ή ένταξης στο σχολικό περιβάλλον, (έπειτα από την εφαρμογή βραχυχρόνιου προγράμματος παρέμβασης).

(Ν. 4823/2021 , Άρθρο 17, Παρ.5)

7. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ - ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Για την παραπομπή απαιτείται:

1. αίτηση των γονέων ή κηδεμόνων του/της μαθητή/τριας

2. η τεκμηριωμένη εισήγηση του συλλόγου διδασκόντων. Στην παραπεμπτική απόφαση βεβαιώνεται ότι έγιναν όλες οι αναγκαίες υποστηρικτικές παρεμβάσεις από τη σχολική μονάδα του/της μαθητή/τριας και την Ε.Δ.Υ. σε συνεργασία με τους γονείς ή κηδεμόνες και προσαρτάται έκθεση των μελών των σχετικών ειδικοτήτων της Ε.Δ.Υ. με τα αποτελέσματα των παρεμβάσεων αυτών, σχετικά με:

ζα) το εκπαιδευτικό, κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ του/της μαθητή/τριας και

ζβ) τους τομείς περαιτέρω διερεύνησης και αξιολόγησης, με βάση την επεξεργασία των δεδομένων κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης.

(Ν. 4823/2021 , Άρθρο 17, Παρ.5)

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

- **Κουρκούτας, Η. (2011).** *Προβλήματα συμπεριφοράς στα παιδιά. Παρεμβάσεις στο πλαίσιο της οικογένειας και του σχολείου,* Αθήνα: ΤΟΠΟΣ
- **Παπαθεμελής, Γ. (2005).** *Προβλήματα συμπεριφοράς μαθητών.* (<http://www.daskalos.edu.gr>)
- **Χρηστάκης, Κ. (2011).** *Προβλήματα συμπεριφοράς στη σχολική ηλικία. Εκτίμηση, πρόληψη, καταγραφή, αντιμετώπιση,* Αθήνα: Διάδραση

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- **Estrela, M. T. (1986).** *Une Etude sur l'Indiscipline en Classe*, Lisbon: Instituto Nacional de Investigaçao Cientifica
- **Hillenbrand, Clemens (2011).** *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική των Διαταραχών Συμπεριφοράς*, Αθήνα: Έλλην
- **Miller, B. (2002).** *Χτίζοντας Καλύτερη Σχέση με τα Παιδιά στην Τάξη – Εγχειρίδιο για Εκπαιδευτικούς (μτφρ. Φ. Αποστόλου)*, Αθήνα: Ελληνικό Ινστιτούτο Μελέτης & Έρευνας των Δυσκολιών Μάθησης

Δεν μπορώ να αλλιάξω την κατεύθυνση του ανέμου, αλλιά μπορώ να ρυθμίσω τα πανιά μου για να φτάσω στον προορισμό μου.

Jimmy Dean

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΘΕΡΜΑ !!!

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ !!!